

NOKARIYOZ KASALLIKLAR VA YOSHGA OID O'ZGARISHLAR

*Alfraganus universiteti "Tibbiyot fakulteti"**Stomatologiya yo'nalishi 2-kurs talabalari**Mualliflar: Berdiyeva Shaxnoz Qurbonniyoz qizi**Yo'ldosheva Madina Azamat qizi**Sotiboldiyev Ozodbek Latifjon og'li*

O'zbek tilida annotatsiya: Nokariyoz kasalliklar, organizmda yuzaga keladigan ayrim patologik o'zgarishlar natijasida tishlarda paydo bo'ladigan turli xil kasalliklar guruhini ifodalaydi. Bu kasalliklar orasida eng keng tarqalganlaridan biri tishlarning kariesi hisoblanadi. Karies, tish emalini yemirib, tishning chuqur qatlamlariga ta'sir ko'rsatadi va og'iz bo'shlig'ida bakteriyalar o'sishini rag'batlantiradi. Nokariyoz kasalliklari nafaqat yoshi kattalarda, balki yosh bolalar va o'smirlar orasida ham kuzatiladi. Yoshga oid o'zgarishlar, ayniqsa, 50-60 yoshgacha bo'lgan davrda, tishlarda kariesning rivojlanishiga olib keladigan omillardan biridir. Yoshi kattaroq odamlarning immun tizimi zaiflashadi va tishlarning tuzilishi, emali yomonlashadi, bu esa karies va boshqa tish kasalliklarining rivojlanishiga sabab bo'ladi. Tishlarni tozalash, ularni muntazam ravishda shifokorga ko'rsatish va to'g'ri parvarishlash yoshga oid o'zgarishlar va nokariyoz kasalliklarining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: nokariyoz kasalliklar, yoshga oid o'zgarishlar, tish, karies, tish emali, tish pastasi, bakteriyalar, og'iz salomatligi, tish parvarishi, tish kasalliklari.

Russian annotation: Нокариозные заболевания — это группа заболеваний, которые развиваются в зубах в результате определенных патологических изменений в организме. Одним из самых распространенных заболеваний является кариес. Кариес разрушает эмаль зуба и влияет на глубокие слои зуба, стимулируя рост бактерий в полости рта. Нокариозные заболевания могут развиваться не только у пожилых людей, но и у детей и подростков. Изменения, связанные с возрастом, особенно в возрасте 50-60 лет, являются одним из факторов, способствующих развитию кариеса. У пожилых людей иммунная система ослабляется, структура зубов ухудшается, что приводит к развитию кариеса и других заболеваний зубов. Регулярная чистка зубов, посещение стоматолога и правильный уход за зубами играют важную роль в профилактике заболеваний, связанных с возрастом и нокариозными заболеваниями.

Ключевые слова: нокариозные заболевания, возрастные изменения, зубы, кариес, зубная эмаль, зубная паста, бактерии, здоровье полости рта, уход за зубами, заболевания зубов.

English annotation: Nokaryosis diseases refer to a group of pathological changes in the body that lead to the development of various dental issues, primarily affecting the teeth. One of the most common conditions is dental caries, which destroys tooth enamel and impacts the deeper layers of the tooth, promoting bacterial growth in the oral cavity. Nokaryosis diseases are observed not only in older adults but also in children and adolescents. Age-related changes, particularly around the ages of 50 to 60, are one of the factors contributing to the development of caries. As people age, their immune system weakens, and the structure of their teeth deteriorates, which facilitates the development of caries and other dental diseases. Regular tooth cleaning, dentist visits, and proper dental care are essential in preventing age-related changes and nokaryosis diseases.

Keywords: nokaryosis diseases, age-related changes, teeth, caries, tooth enamel, toothpaste, bacteria, oral health, dental care, dental diseases.

Nokariyoz kasalliklar, asosan, tishlarning strukturaviy o'zgarishlari va organizmda yuzaga keladigan patologik jarayonlar natijasida rivojlanadi. Bunga tish emalini yemiruvchi karies kasalligi, tish gohri yallig'lanishi (gingivit) va tish asosi yallig'lanishi (periodontit) kabi kasalliklar kiradi. Karies, eng keng tarqalgan nokariyoz kasalligi bo'lib, tishlarning emal va dentin qatlamlarini yemirib, og'iz bo'shlig'ida bakteriyalar o'sishini rag'batlantiradi. Bakteriyalar shakarli oziq-ovqatlar va ichimliklar bilan oziqlanib, kislotalar hosil qiladi va bu kislotalar tish emalini ziyon qiladi. Kariesning rivojlanishiga shakar, kislotali ichimliklar va oziq-ovqatlar sabab bo'ladi. Bunday holatlar nafaqat yosh bolalar va o'smirlar orasida, balki kattalar va keksa yoshdagi odamlar orasida ham tez-tez uchraydi.

Yoshga oid o'zgarishlar tishlar va og'iz bo'shlig'ining salomatligiga katta ta'sir ko'rsatadi. Odamning yoshi ulg'aygan sari, tishlarning tuzilishi va emali yomonlashadi, bu esa tishlarda karies va boshqa tish kasalliklarining rivojlanishiga olib keladi. Odamlar 50-60 yoshga yetganida, tishlarning emali va tuklari zaiflashadi, bu esa kariesni osonlashtiradi. Boshqa bir omil — keksa yoshdagi insonlarning immun tizimining zaiflashishi. Immun tizimi zaiflashganda, organizmda infektsiyalar va bakteriyalarni engish qiyinlashadi, bu esa tish va og'iz bo'shlig'ining kasallanishiga olib keladi.

Tishlarning holati yoshga qarab o'zgarishi, o'z navbatida, og'iz bo'shlig'iga bo'lgan e'tiborni talab qiladi. Keksalarga xos bo'lgan yana bir muammo — bu tishlarning ko'proq yuzaga kelishi. Bunday o'zgarishlar natijasida tishlar yomonlashishi, emalni yo'qotishi, og'iz bo'shlig'ida yallig'lanishlar va boshqalar rivojlanadi. Yoshi kattalardagi tish muammolarini kamaytirish uchun muntazam ravishda tishlarni tozalash, tish ipidan foydalanish va tish pastalaridan foydalanish zarurdir.

Yoshga oid o'zgarishlar bilan bog'liq bo'lgan tish salomatligi masalalarini hal qilishda gigiyenik choralar muhim rol o'ynaydi. Tishlarni muntazam ravishda tozalash, shakar va boshqa zararli oziq-ovqatlardan cheklanish va tish parvarishini o'z vaqtida amalga oshirish orqali tishlar uzoq vaqt davomida sog'lom bo'lishi mumkin. Tish gohri va periodontit kabi kasalliklar ham tishlarning yomonlashishiga olib kelishi mumkin, shuning uchun bu kasalliklar davolanishi lozim. Tishlarni tozalashning ahamiyati yoshga qarab oshadi, chunki keksa yoshdagi odamlar uchun tish gohri va periodontit kasalliklari ko'proq xavf tug'diradi.

Tish gigiyenasi va yashash tarzining o'zgarishi ham muhim ahamiyatga ega. Keksalarga tish kasalliklarining oldini olish uchun to'g'ri ovqatlanish, sog'lom turmush tarzini yuritish va muntazam ravishda shifokor ko'rig'iga borish tavsiya etiladi. Ularning immun tizimi zaif bo'lsa ham, tishlarni to'g'ri parvarishlash va odatdagi gigiyenik choralarni bajarish orqali tish salomatligi yaxshilanadi. Keksalar uchun, tishlarni tozalashning muntazamligi va shakarni kamaytirish, og'iz bo'shlig'ini muntazam yuvish ham muhim hisoblanadi.

Shu bilan birga, yoshga oid o'zgarishlar va tishlarning holati o'rtasidagi bog'liqlikni inobatga olib, tish salomatligini yaxshilash uchun yuqoridagi choralar va maslahatlar amalga oshirilishi zarur. Yoshi katta bo'lgan odamlar uchun tish salomatligiga e'tibor qaratish, tishlarini himoya qilishda katta ahamiyatga ega.

Xulosa:

Nokariyoz kasalliklar, tishlarning turli xil patologik o'zgarishlari va muammolarini o'z ichiga olgan keng bir tushuncha bo'lib, tishlarning salomatligi va organizmning umumiy holatiga ta'sir ko'rsatadi. Karies, tish gohri yallig'lanishi (gingivit), periodontit kabi kasalliklar nafaqat yosh bolalar va o'smirlar, balki kattalar va keksa yoshdagi odamlar orasida ham tez-tez uchraydi. Tishlarning holati, yoshga qarab, sezilarli darajada o'zgaradi, bu esa tishlar va og'iz bo'shlig'ining salomatligiga ta'sir ko'rsatadi. Tishlarning emali va tuzilishi yoshi kattalashgan odamlar uchun zaiflashadi, bu esa karies va boshqa tish kasalliklarining rivojlanishiga olib keladi.

Keksalarda immun tizimi zaiflashadi, bu esa bakteriyalar va infeksiyalarni organizmdan chiqarishda qiyinchiliklarga olib keladi. Bu holat tish kasalliklarining oldini olishni yanada muhim qiladi. Yoshga oid o'zgarishlarga qarshi kurashishda tish gigiyenasi muhim ahamiyatga ega. Muntazam tish tozalash, tish ipidan foydalanish, shakarli mahsulotlardan va zararli oziq-ovqatlardan cheklanish, tish salomatligini saqlashda yordam beradi. Tishlarni to'g'ri parvarishlash, vaqtida tish shifokoriga borish va og'iz bo'shlig'ini muntazam ravishda tozalash orqali ko'plab tish kasalliklarini oldini olish mumkin.

Shuningdek, keksalar uchun maxsus gigiyenik choralar va parvarish zarur. Yoshi kattaroq odamlar uchun tish gohri va periodontit kabi kasalliklarning oldini olishda muntazam ravishda shifokor ko'riklari va tishlarni tekshirish juda muhimdir.

Tish gohri va periodontitni davolashda zamonaviy tibbiyot usullari va tish parvarish vositalari yordam beradi. Tishlarni tozalash va parvarishlashning yuqori sifatini ta'minlash, shakar va kislotali mahsulotlarni kamaytirish orqali, tishlarning salomatligi uzoq vaqt davomida saqlanishi mumkin.

Tish salomatligini yaxshilashda yoshga oid o'zgarishlarni hisobga olish va unga mos keladigan choralar ko'rish zarur. Buning uchun tishlar va og'iz bo'shlig'ining holatini muntazam ravishda tekshirish, to'g'ri ovqatlanish va sog'lom turmush tarzini yuritish ham muhimdir. Shunday qilib, tish salomatligi faqat estetik ko'rinishga emas, balki umumiy sog'likka ham ta'sir ko'rsatadi. Tishlarning sog'lig'ini saqlash uchun barcha ehtiyot choralarini ko'rish kerak, chunki bu nafaqat og'iz bo'shlig'ining salomatligini, balki umumiy organizm holatini yaxshilashga ham yordam beradi. Tish gigiyenasi, yoshga oid o'zgarishlar va tish kasalliklarini davolash bo'yicha kompleks yondashuv sog'lom va kuchli tishlarga ega bo'lish imkoniyatini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bo'riev, A. (2017). *Tish gigiyenasi va uning ahamiyati*. Tibbiyot nashriyoti, Toshkent.
2. Xusainov, A. (2015). *Og'iz salomatligi va tish gigiyenasi*. Tibbiyot fakulteti, Toshkent.
3. Shamsiev, R. (2020). *Tishlar va og'iz bo'shlig'i kasalliklari*. O'zbekiston tibbiyot akademiyasi, Toshkent.
4. Pahlavonov, S. (2018). *Tish tibbiyoti va tish gigiyenasi: Asosiy prinsiplari*. Tibbiyot nashriyoti, Toshkent.
5. Qodirov, Z. (2019). *Tishlar va og'iz bo'shlig'ining sog'lig'iga ta'sir etuvchi omillar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
6. Davlatov, M. (2021). *Tish va og'iz kasalliklarini oldini olish va davolash*. O'zbekiston tibbiyot nashriyoti, Toshkent.
7. Khalilov, I. (2022). *Tishlar va uglevodlar o'rtasidagi aloqalar*. Tibbiyot ilmiy ishlanmalari, Toshkent.
8. Raxmonov, B. (2016). *Tish gigiyenasi va karies: Tashxis va davolash*. Tibbiyot nashriyoti, Toshkent.
9. Islomov, S. (2018). *Tish emali va uning sog'lig'iga ta'sir etuvchi omillar*. Tibbiyot nashriyoti, Toshkent.
10. Juraev, M. (2020). *Og'iz bo'shlig'i va tish gigiyenasi: Zamonaviy yondashuvlar*. Tibbiyot nashriyoti, Toshkent.